

Asia: VM040:00/2017

Maakuntien viitearkkitehtuuri - Landskapens referensarkitektur

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit viitearkkitehtuurista

STM kiittää mahdollisuudesta lausua maakuntien viitearkkitehtuurista. Kuvaus on tärkeä osa SOTE- ja maakuntauudistuksen toimeenpanoa.

Yleisesti ottaen dokumentaatio on tasokas ja huolellisesti valmisteltu. Työssä on onnistuttu kokoamaan laajasta lähdemateriaalista ja toimialojen erilaisuudesta huolimatta hyvä yleiskuva tulevan maakunnan tehtävistä, toiminnasta ja näihin liittyvästä tiedosta.

Seuraavassa muutamia kehittämis ehdotuksia päädokumenttiin ja sen liitteisiin:

Maakuntien tehtäväkenttä on laaja ja monimuotoinen. Dokumentaatiossa olisikin perusteltua avata maakuntien tehtäviä ja toimintaa tarkemmin sitä koskevan lainsäädännön kautta. Lainsäädäntö kuitenkin määrittelee varsin tarkkaan maakuntien tehtäväkentän ja uuden hallinnollisen mallin. Lait siis luovat merkittävimmät reunaehdot maakunnan toiminnalle. Viitearkkitehtuurien lukijat eivät välttämättä ole perehtyneet lainsäädäntöön kovin syvällisesti, joten kooste lainsäädännön keskeisestä sisällöstä ja merkityksestä arkkitehtuurille olisi hyödyllinen dokumentaation hyödyntäjille.

Maakunnat tulevat olemaan uusi hallinnontaso Suomessa. Tämän vuoksi dokumentaatiossa olisi syytä kuvata maakunnan suhde valtioon ja kuntiin riittävän selkeästi. Valtion ohjaussuhde maakuntiin on tiivis ja toisaalta monissa kansalaisten palveluissa maakuntien ja kuntien yhteistyössä onnistuminen on erittäin tärkeää. Sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta erityisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä lapsi- ja perhepalveluihin liittyvät rajapinnat maakunnan ja kunnan välillä ovat kriittisiä.

Dokumentaatioissa on ajoittain epäjohtamismukaisuutta kuvattavien kohteiden tarkkuustason kanssa. Kokonaiskuvan selkiyttämiseksi olisi syytä vielä tarkastella sitä, että meneekö joissain kuvauksissa isot kokonaisuudet ja pienemmät yksityiskohdat sekaisin? Erityisesti tämä näkyy palvelukartassa, jossa osalla toimialoja palvelut on kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti. Lukijalle herää kysymys, että onko se tarkoituksenmukaista maakuntien viitearkkitehtuurissa, jonka tarkoitus on kuitenkin antaa yleiskuva maakuntien toiminnasta ja siihen liittyvästä tiedonhallinnasta?

Olisikin varmasti syytä tarkentaa vielä toimialakohtaisten / ekosysteemien arkkitehtuurikuvausten ja tämän kuvauksen suhdetta. Mitkä asiat kuvataan maakuntien viitearkkitehtuurissa ja mistä taas on vastuussa mikäkin toimiala? Tämä on tärkeää ohjauksen selkeyden vuoksi sekä kuvausten ylläpidon kannalta. Pidemmän päälle tulee vaikeaksi ylläpitää samoja asioita sekä maakuntien viitearkkitehtuurissa, että toimialojen omalla vastuulla olevissa kuvauksissa.

Toimialojen erilaisuus tuo myös haasteita dokumentin lukemisen kannalta. Monessa kohtaa jää kuitenkin epäselväksi, että mihin maakunnan tehtäviin tehty kuvaus on relevantti. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon osalta on keskeistä erotella palveluiden järjestäminen ja tuottaminen toisistaan. Joissain toisissa maakunnan tehtävissä tällaista jaottelua ei tehdä. Ehkä dokumentissa voisi olla myös kuvaus siitä, että missä kohdin järjestäjän ja tuottajan erottaminen tulee tehdä ja missä tätä ei ole?

Dokumentin johdannossa sanotaan, että se kuvaa tavoitetilaa 3-5 vuoden kuluttua lainsäädännön valmistumisesta. Laajaan dokumentaatioon ei ole kuitenkaan koottu kehityskohteita, jotka tavoitetilasta seuraa. Jatkotyössä tulisikin pystyä erittelemään se, että miten arkkitehtuurista johdetut kehityskohteet toteutetaan ja kuka niistä vastaa. Mitkä asiat ovat valtiollisten toimijoiden vastuulla (esim. Vimana, SoteDigi, Kela, THL) ja mitkä taas jäävät maakuntien itsensä toteutettavaksi. Selkeä työnjaon ja aikataulun kuvaava kehityspolku olisikin tarpeellinen.

Sivuilla 50-51 on kuvattu maakuntaan vaikuttavat ekosysteemit. Kuvauksessa on eroteltu SOTE-palvelujen ekosysteemi sekä toisiokäytön ekosysteemi. Olisi kuitenkin perustelua käsitellä kokonaisuutta yhtenä ekosysteeminä. Samaa tietoa käytetään ensisijaisessa tarkoituksessa palveluissa sekä toissijaisesti mm. johtamiseen, tutkimukseen ja valvontaan.

Dokumentaatio on varmasti jo tällaisenaan hyödyllinen maakuntien valmistelun tukimateriaali. Pidemmällä tähtäimellä on kuitenkin keskeistä, että arkkitehtuuri ei jää yhdeksi dokumentaation laatimisprojektiksi, vaan siitä saadaan keskeinen osa maakuntien ohjausprosessia ja sitä koskevaa päätöksentekoa. Tämän hallintamallin kehittämiseen tulee kiinnittää erityistä huomioita jatkovalmistelussa.

Kommentit viitearkkitehtuurin liitteinä olevista kuvauksista

Kommentit liitteestä 2 kyvykkyydet

-

Kommentit liitteestä 3 palvelukartta

Liitteen 3 palvelukartan yksityiskohtaisuutta tulisi vähentää merkittävästi. Maakunnan toiminnan volyymista yli 90 % kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Tämä kokonaisuus on kuvattu noin 25 palvelulla. Palvelu-kartassa on kuitenkin tunnistettu satoja eri palveluja. Olisi perusteltua pyrkiä siihen, että maakuntien viitearkkitehtuurissa rakeisuuden taso olisi varsin yleinen. Tarkempia palvelukuvauksia voidaan sitten ylläpitää toimialojen omissa palvelukartoissa ja luokitteluissa.

Kommentit liitteestä 4 toimijat

-

Kommentit liitteestä 5 sanasto

Liitteen 5 sanasto olisi hyvä käydä vielä läpi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa, joka vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon sanastoista, jotta voidaan varmistua käsitteiden yhdenmukaisuudesta. Sama olisi syytä tehdä liitteen 8 päätietyöryhmien osalta.

Kommentit liitteestä 6a palvelupolku 1

-

Kommentit liitteestä 6b palvelupolku2

-

Kommentit liitteestä 7 organisaatiomalliesimerkki

-

Kommentit liitteestä 8 päätietyöryhmät

-

Kommentit liitteestä 9 loogiset tietovarannot

Liitteen 9 loogisissa tietovarannoissa on erikseen potilastietovaranto ja terveydenhuollon tietovaranto. Nämä on kuvattu epäloogisesti jo lähteenä toimineessa perustietovarantojen viitearkkitehtuurissa. Olisi syytä muuttaa kuvaus niin, että toinen tietovarannoista poistetaan. Ehkä paras tapa kuvata tämä olisi siten, että olisi vain sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen asiakastietovaranto.

Kommentit liitteestä 10 hallintamalli

Liitteen 10 hallintamallidokumentissa on paljon samaa kuin muissakin julkisen hallinnon dokumenteissa. Selkeä kiinnitys osaksi maakuntien ohjausta jää kuitenkin puuttumaan. Kokonaisarkkitehtuurityön keskeinen tehtävä on tukea päätöksentekoa. Hallintamallin jatkokehityksessä onkin huomioitava se, että miten arkkitehtuurilinjauksista aletaan hyödyntää osana maakuntien ohjausta (esim. yhtenäispolitiikka, rahoitus, maakuntien toiminnan ohjaus, ICT-investoinnit).

Kommentit liitteestä 11 tietovarantojen riippuvuudet

-

Kommentit liitteestä 12 yhteenvetokuva

-

Huovila Mikko
Sosiaali- ja terveysministeriö - Ohjausosasto / Digitalisaatio ja
tiedonhallintayksikkö